

# مفاخر قرآنی مراغہ

مؤلفین:

رضا حقوقی بنیاد

محمد پردل نظامی

سرشناسه: حقوقی بنیاد، رضا  
 عنوان و نام پدیدآور: مفاخر قرآنی مراغه / رضا حقوقی بنیاد، محمد پردل نظامی؛ ویراستار ناصر چوبدار پروین، اسماعیل نجدا اسکندریان.  
 مشخصات نشر: قم: نسیم حیات، ۱۳۹۹.  
 مشخصات ظاهری: ۱۵۶ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.  
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۰۳۸۸-۷  
 وضعیت فهرست نویسی: فینا.  
 موضوع: قرآن پژوهان -- ایران -- مراغه -- سرگذشت نامه  
 موضوع: Quranic scholars -- Iran -- Maragheh -- Biography  
 موضوع: قرآن -- علوم قرآنی.  
 موضوع: Quran -- Quranic sciences  
 شناسه افزوده: پردل نظامی، محمد، ۱۳۶۸-  
 رده بندی کنگره: BP ۶۶ / ۹۵  
 رده بندی دبیری: ۲۹۷ / ۰۷۲۰۹۵۵۳۲۶۵  
 شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۷۷۱۳۳

## مفاخر قرآنی مراغه

نویسندگان: رضا حقوقی بنیاد، محمد پردل نظامی

ناشر: نسیم حیات

تیراژ: ۱۰۰۰

نوبت و تاریخ چاپ: اول ۱۳۹۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۰-۳۸۸-۷

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، پلاک ۳، انتشارات نسیم حیات  
 تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۹۷۵۰۲ همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۹۵۶۴

با همکاری: معاونت محترم اداره کل آموزش و پرورش مراغه، اداره اوقاف و امور  
 خیریه مراغه، شورای اسلامی شهر مراغه، مؤسسه جامعه القرآن واحد برادران تبریز  
 و مراغه، مؤسسه فرهنگی آموزشی غیردولتی نور دانش.

## تقدیم

تقدیم به ساحت مقدس امام حسین علیه السلام که شب عاشورا از دشمن مهلت گرفت تا سحرگاهان نماز بخواند و قرآن تلاوت کند و تقدیم به ساحت قدسی امام باقر علیه السلام و امام صادق علیه السلام، مفسران و مترجمان آسمانی قرآن و روح ملکوتی معلمان قرآنی که به خاطر تعلیم آن در اسارتگاه‌های دشمنان بعثی، چون پرستوهای خونین بال، زیر شکنجه دژخیمان ضد قرآن، در غربت قفس جان باختند. تقدیم به شهدای گلگون کفنی که افتادند تا ما برخیزیم و رفتند تا ما چگونه ماندن را بیاموزیم.

و تقدیم به روح ملکوتی شهید سردار سلیمانی، محسن حججی، شهدای مدافع حرم و تقدیم به محضر حضرت ولیعصر (عج) منتقم خون شهدای مظلوم.

## سیاسگزاری

اینک که با عنایت پروردگار مٔان، تألیف این اثر قرآنی به سرانجام رسیده و آمادهٔ چاپ شده، بر خود وظیفه می‌دانیم از تمامی عزیزان و بزرگوارانی که در مراحل گوناگون تألیف: تایپ، ویراستاری، توزیع فرم‌های تحقیق، تأمین منابع مالی و... ما را یاری نمودند تقدیر و تشکر نمائیم.

مخصوصاً از اساتید بزرگوار: بهمن محرم‌زاده، مسعود ناهی، فریدون نجاری‌فام، دکتر مسعود غلامیه و خانم‌ها: زهرا بهنقی، رقیه نوین‌سالاری، نیر زرگری، میرزایی، فاختری اقدم، زهرابی، خیاطی‌وش، نورمحمد انوری، لایلا جاویدپور، ندا توفیق‌فام، ریحانی، حسنی، حیدری، سعیدی و رسولی که زمینه‌ها و امکانات این موفقیت را فراهم نمودند سیاسگزاری می‌کنیم.

همچنین از زحمات خالصانهٔ آقایان: داود پورصادق، عبدالحمید چکانی‌آذر، ناصر اکبرفام، فرهاد زمانی، احمد حقوقی‌بنیاد، سیدمجتبی موسوی، علی تمیمی، صمد امراهی، مهدی زمانی و از مسئولین محترم نهاده‌ها، سازمان‌ها، ادارات، دانشگاه‌ها و دانشکده‌های شهرستان همچنین از آقایان: رضا آسیابی معاون محترم مدیر کل ادارهٔ آموزش و پرورش، دکتر علی کریمی اصل معاون پژوهشی ادارهٔ آموزش و پرورش، حجت‌الاسلام مطهری مسئول ادارهٔ اوقاف و امور خیریه و اصلانی کارشناس فرهنگی اوقاف، سید علاءالدین نقیبی متولی موقوفه مسجد ملا محمود، دکتر عزیزی و اعضای محترم شورای اسلامی شهر، دکتر محمد صالح‌نیا مدیر مؤسسهٔ جامعهٔ القرآن واحد برادران تبریز، جلیل کلینژاد رئیس دبیرستان فرهنگ شهید پرکار، خانم محسنی رئیس دبیرستان مرضیه شاهد، خانم امیرپور رئیس دبیرستان زینبیه شاهد، خانم اقتصادی رئیس مدرسه هیئت امنایی تقی‌پور، مسئول کانون بسیج فرهنگیان، عادل نصیرزاده فرمانده پایگاه شهید رجائی (فرهنگیان) و مصطفی زمانی مسئول بسیج دانش آموزی قدردانی می‌نمائیم.

## فهرست مطالب

|    |                                                          |
|----|----------------------------------------------------------|
| ۱۱ | مقدمه.....                                               |
| ۱۵ | فصل اول: اهداف و ضرورت‌های تألیف.....                    |
| ۱۹ | بازگشت به مکتب قرآن.....                                 |
| ۲۳ | دلیل این همه تأکید.....                                  |
| ۲۷ | از تدبیر تا عمل.....                                     |
| ۳۰ | آثار و برکات انس با قرآن.....                            |
| ۳۴ | سیمای اهل قرآن.....                                      |
| ۴۱ | فصل دوم: تاریخچه مذهبی مراغه.....                        |
| ۴۹ | فصل سوم: آشنایی مختصر با تاریخ علوم قرآنی.....           |
| ۵۲ | علوم قرآنی.....                                          |
| ۵۲ | پیشینه علوم قرآنی.....                                   |
| ۵۴ | تاریخ قرآن.....                                          |
| ۵۹ | رابطه ناگسستی شیعه با قرآن.....                          |
| ۶۱ | فصل چهارم: اهل قلم قرآنی مراغه (برمبنای تاریخ تولد)..... |
| ۶۳ | آیت‌الله شیخ علی ارومیان.....                            |
| ۶۴ | استاد حیدر عباسی.....                                    |
| ۶۶ | آیت‌الله جعفری نیا.....                                  |
| ۶۹ | آیت‌الله محمدتقی پور محمدی.....                          |

|     |                                                     |
|-----|-----------------------------------------------------|
| ۷۱  | حجّت الاسلام دکتر محمدی راد                         |
| ۷۲  | حجّت الاسلام و المسلمین محمود طیار مراغی            |
| ۷۳  | حجّت الاسلام و المسلمین دکتر غلامحسن محرمی          |
| ۷۵  | حجّت الاسلام و المسلمین رضا کریمی                   |
| ۷۷  | <b>فصل پنجم: طلّیعه داران قرآنی مراغه</b>           |
| ۸۰  | اساتید و پیشکسوتان قرآن مراغه (بر مبنای تاریخ تولد) |
| ۸۰  | استاد حمید اقبالی فام                               |
| ۸۱  | استاد حبیب مهکام (مجری و داور بین المللی قرآن کریم) |
| ۸۲  | آغاز زندگی قرآنی                                    |
| ۸۲  | سایر فعالیت ها و مسئولیت های قرآنی                  |
| ۸۴  | حاج کریم خاکی                                       |
| ۸۵  | استاد سرکار خانم ربابه ریحانی                       |
| ۸۶  | استاد بهمن محرم زاده                                |
| ۸۸  | استاد احمد کتابچی                                   |
| ۸۹  | استاد فریدون نجاری فام                              |
| ۹۱  | استاد دکتر محمد علی اسد تاش                         |
| ۹۱  | زندگی نامه قرآنی استاد                              |
| ۹۳  | استاد مسعود مهکام                                   |
| ۹۴  | استاد محمد جاوید پور                                |
| ۹۵  | مرحوم استاد شاپور شهپوری                            |
| ۹۶  | استاد یوسف حاجی میرزایی                             |
| ۹۷  | استاد مسعود ناهی                                    |
| ۱۰۰ | استاد یوسف حسین نژاد                                |
| ۱۰۱ | استاد عباس حیدری                                    |
| ۱۰۳ | استاد دکتر رحیم خاکی افتخار ملی و داور بین المللی   |
| ۱۰۶ | علی امینی (نابغه قرآنی جهان اسلام)                  |
| ۱۰۷ | «خانواده قرآنی»                                     |

آشنایی بیشتر با «معجزه قرآن» ..... ۱۰۸

فصل ششم: هنرمندان قرآنی مراغه ..... ۱۱۱

استاد حسین نسبت کریمی ..... ۱۱۴

هادی کفیل افشاری ..... ۱۱۶

علی حسین امینی ..... ۱۱۸

احمد ارجمندی ..... ۱۱۹

امیر دانش مراغی ..... ۱۲۱

فصل هفتم: قاریان برتر، مربیان و خادمان قرآنی مراغه (برادران) ..... ۱۲۳

عبدالله آمیغ فرد ..... ۱۲۵

احمد جوانمهر ..... ۱۲۵

دکتر امین اسدیان پور ..... ۱۲۶

دکتر رضا مهکام ..... ۱۲۷

یوسف خاکی ..... ۱۲۸

یعقوب عدلی ..... ۱۲۹

دکتر هادی عدنور ..... ۱۳۰

اکبر قنبرزاد ..... ۱۳۰

ابوالقاسم نسبت کریمی ..... ۱۳۱

داود کریمی ..... ۱۳۲

حجت الاسلام احمد امینی ..... ۱۳۳

دکتر سیداصغر علوی ..... ۱۳۴

دکتر خدابخش عبدلی ..... ۱۳۵

دکتر محمد صالح نیا ..... ۱۳۶

معجبتی خان بابازاده ..... ۱۳۶

اصغر منصوری ..... ۱۳۷

مهدی اسدپور ..... ۱۳۸

دکتر حسین فرجی ..... ۱۳۹

|          |                                                                   |
|----------|-------------------------------------------------------------------|
| ۱۴۱..... | مهدی زمانی.....                                                   |
| ۱۴۱..... | صمد امراهی.....                                                   |
| ۱۴۳..... | فصل هشتم: قاریان برتر، مربیان و خادمان قرآنی مراغه (خواهران) .... |
| ۱۴۵..... | عالیه حضرتی.....                                                  |
| ۱۴۵..... | طاهره آزارشی.....                                                 |
| ۱۴۶..... | ناهید عبدی.....                                                   |
| ۱۴۷..... | نیر زرگری.....                                                    |
| ۱۴۷..... | رقیه نوین سالاری.....                                             |
| ۱۴۸..... | معصومه اقبالینام.....                                             |
| ۱۴۹..... | رقیه صمدی.....                                                    |
| ۱۵۰..... | زهرا بهنقی.....                                                   |
| ۱۵۰..... | سولماز بیدار اصل.....                                             |
| ۱۵۱..... | مریم نورجباری.....                                                |
| ۱۵۱..... | دکتر ویدا دیزجی.....                                              |
| ۱۵۱..... | مریم رسولی.....                                                   |
| ۱۵۲..... | لیلا جاویدپور.....                                                |
| ۱۵۳..... | مریم عباسی.....                                                   |
| ۱۵۳..... | پروین شایان.....                                                  |
| ۱۵۴..... | فاطمه صغری حسینی.....                                             |
| ۱۵۵..... | مهناز احمدی آذر.....                                              |
| ۱۵۶..... | مریم ساعی.....                                                    |
| ۱۵۷..... | شیرین دست افکن.....                                               |
| ۱۵۷..... | شیرین همّتی.....                                                  |
| ۱۵۸..... | صبا صمدی راد.....                                                 |
| ۱۵۹..... | فهرست منابع.....                                                  |

## مقدمه

در سایه نهضت ادبی و پژوهشی که در شهر مراغه در دهه‌های اخیر صورت گرفته، ده‌ها جلد کتاب در زمینه‌ها و موضوعات مختلف توسط مؤلفین با استعداد شهر تألیف و به علاقمندان عرضه شده‌است. در این میان جای کتابی با موضوع قرآن و فعالیت قرآنی در مراغه بسی خالی می‌نمود. با در نظر گرفتن جایگاه عظیم قرآن و حافظان و حاملان آن در پیشگاه پروردگار متعال و نقش حیات بخش قرآن در اداره جامعه، انتظار می‌رفت اهل قلم و مسئولین ذی ربط با احساس وظیفه هر چه زودتر دست به کار می‌شدند و در کنار خیل اقدامات مادی و دنیوی، برای کتاب آسمانی خدا و اهل قرآن نیز بعد از گذشت ده سال از آخرین مراسم تجلیل از خادمین قرآنی توسط شورای شهر وقت، قدمی برداشته و قلمی به حرکت در می‌آوردند.

ولی افسوس که این انتظار بعد از مدت‌ها صبری به سرانجامی نرسید. نه از سوی اهل قلم و نه از طرف مدیران دولتی و دست اندرکاران امور فرهنگی شهر. گویی تصمیم مسئولین امر در همه جای کشور بر این است که سیمرغ‌های بلورین را همیشه به سوی هنرمندان سینما و موسیقی به پرواز درآورند و جام‌های زرین و نقره‌فام را در دستان گروه‌های ورزشی، اهالی تودیع و معارفه، میهمانان گرامی جشنواره‌ها، کنفرانس‌ها، همایش‌ها و ... قرار دهند. البته قلباً مسروریم از اینکه فضای امن و رونق نسبی اقتصادی کشور زمینه بها دادن به این امور را فراهم نموده‌است.

ولی کاهش سال به سال بودجه قرآن، اداره دارالقرآن‌ها، مؤسسات قرآنی و خانه‌های قرآنی با کمک‌های مردمی، کمبود مدارس و فضاهای مناسب قرآنی، کمبود معلمان قرآن در مدارس (در مقایسه با معلم هنر، ورزش و مربی بهداشت) مقایسه جایگاه اجتماعی حافظان و قاریان برجسته قرآن با اقشار

دیگر و ده‌ها مورد دیگر، انسان را نسبت به این همه بی‌اعتنایی و کوتاهی متأثر می‌کند.

در کشوری که مبانی قانون اساسی آن قرآن کریم است، از دولت مردان، نمایندگان مجلس تا رؤسای دانشگاه‌ها و مدارس انتظار می‌رود، به کتابی که سراسر «نور» است و شفای دل‌ها و به کلام خدا که رحمت الهی، روشنگر و هدایت کننده بشریت به راه سعادت و رستگاری است، بهایی در شأن و شایستگی آن بدهند. والدین محترم با در نظر گرفتن خیر دنیا و آخرت فرزندان خود و خطرات فزاینده شبکه‌های ماهواره‌ای و فضای مجازی، کلاس‌های دیگر را بر کلاس‌های قرآن ترجیح ندهند.

علی‌رغم تأکیدات لفظی و اهتمام عملی امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری<sup>۱</sup> به احیای قرآن و تعالیم آن در جامعه بی‌اعتنایی و غفلت بعضی از مسئولین و دست‌اندرکاران و مدیران عرصه‌های فرهنگی و تعلیم و تربیت کشور نسبت به ارزش‌های والای قرآن و فعالیت‌های قرآنی جامعه، انسان را به یاد آیه ۳۰ سوره فرقان می‌اندازد که فرموده است: «و رسول خدا با گلایه از امت در پیشگاه خدا گفت: بارالهی تو آگاهی که امت من این قرآن را ترک کرده و مهجور گذاشتند».

و گویی آیه ۲۱ سوره حشر در احوال چنین افراد ساده انگار نازل شده است: «اگر این قرآن را بر کوه نازل می‌کردیم، حتما کوه از ترس خدا خاشع، متواضع و متلاشی می‌شد و این مثال‌ها را برای مردمان (غافل) بیان می‌کنیم که شاید بیندیشند».

ما در این اثر قرآنی با نیت ادای دین به ساحت کلام‌الله مجید، فعالین قرآنی

۱- مقام معظم رهبری علاوه بر تشویق و ترغیب نوجوانان و جوانان کشور به انس با قرآن و حضور در جلسات

قرآن، در فرازی از سخنان خود فرموده است:

«باید نسبت به امر قرآن اهتمام ورزید؛ زیرا قرآن همه چیز ماست. درباره قرآن هرچه تلاش کنید، زیادی

نیست». (۱۳۶۸/۱۲/۴)

شهر که بسیاری از آنها در گمنامی به سر می‌برند، و برای تشویق نونهالان، نوجوانان و جوانان به یادگیری قرآن و انس با آن و نیز با هدف متشکل‌تر شدن جامعه قرآنی شهر، دست به قلم برده‌ایم، با این علم که پستی و بلندی سر راهمان بسی ناهموار و گردنه‌های موجود گاهی غیر قابل عبور خواهند بود. و در طی این مراحل با مسیرهای مذکور روبرو شدیم. اما عشق به قرآن، امدادهای غیبی خدای متعال را همراهمان نمود، تا بی مهری‌ها، بدعهدی‌ها (پروکراسی مرسوم اداری) و سخنان دلسرد کننده ناامیدمان نکنند.

### یادآوری‌ها:

- ۱- بیوگرافی نویسی کاری است دشوار و در شهرستان دشوارتر مخصوصاً اگر با نارسایی قلم همراه باشد، لذا تذکرات و راهنمایی‌های دلسوزانه عزیزان موجب کامل‌تر شدن محتوای نوشته و جبران ضعف‌های آن خواهد بود.
- ۲- در تقدّم ملاک‌ها، قواعد حاکم بر تحقیق و پژوهش‌های علمی را مقدم داشته و با دیدن قسمت پر لیوان، جایگاه علمی و فرهنگی افراد را بر مواضع سیاسی و جناحی آنها ترجیح داده‌ایم.
- ۳- در نوشته پیش رو تمامی تاریخ تولدها و سال‌ها بر مبنای هجری شمسی و اسامی اساتید بر مبنای تاریخ تولد آنها فهرست بندی شده‌است.
- ۴- اسامی ذکر شده در متن کتاب محتوای فرم‌های تکمیل شده توسط نهادها، مؤسسات و فعالین قرآنی و براساس لیست‌های تحویلی توسط آنهاست. لذا در صورت ذکر نشدن نام کسی یا نهاد قرآنی علت آن همکاری نکردن آنها (با وجود مراجعات مکرر) با مؤلفین کتاب می‌باشد. ضمناً شرح فعالیت‌های قرآنی مؤسسات، نهادها، ادارات، دانشگاه‌ها، خانه‌های قرآنی، خادمین، مربیان و سایر خواهران و برادران فعال در عرصه‌های قرآنی، انشاءالله با همت جامعه قرآنی شهرستان در جلد سوم این مجموعه چاپ و منتشر خواهد شد.

۵- علی‌رغم بروز رسانی مطالب کتاب، اطلاعات مندرج در فرم‌های تحقیق اکثراً مربوط به سال‌های (۱۳۹۶) و (۱۳۹۷) می‌باشد.

۶- معرفی گنجینه و ذخایر قرآنی که مثل معادن سیم و زر در گوشه گوشه شهر و کشور مان پراکنده و به گمنامی بسر می‌برند، هدف دیگر ما بود، هرچند با تلاش بسیار زیاد معرفی تعدادی از این عزیزان بویژه دانش آموزان عزیز قرآنی بنابه دلایلی در این مجموعه میسر نگردید.

۶- مصداق سخن گهربار امام خمینی رحمته: «... نماز خوب فحشاء و منکر را از یک امتی بیرون می‌کند. این‌هایی که در این مراکز به فساد کشانده شده‌اند اینها بی‌نمازها هستند.» ما به تجربه تاریخ و در این تحقیق جامع به این نتیجه رسیدیم، عملکرد غیر قرآنی عده‌ای معدود که به دین فروشی شهره‌اند در طول تاریخ نتوانسته و نخواهد توانست خورشید درخشان قرآن را در پشت پاره‌های کوچک ابرهای ریاکاری و تظاهر پنهان سازد و اکثر قریب به اتفاق اهل قرآن و خانواده‌های قرآنی، انسان‌هایی هدایت یافته و معنوی هستند.

سخن آخر اینکه به خاطر جلوگیری از افزایش حجم کتاب، تصمیم گرفتیم محتوای آن را در ۳ جلد جداگانه برای چاپ آماده نماییم،<sup>۲</sup> تا امکان چاپ آن برای ما، و امکان تهیه و مطالعه آن برای خوانندگان محترم آسانتر شود.

۱- معراج سبز، ص ۹۶

۲- با عنایت خداوند مَنان جلد اول این مجموعه با عنوان «آسمانی‌ها» شهادی قرآنی شهرستان مراغه در پاییز

سال ۱۳۹۷ با تیراژ ۱۰۰۰ جلد چاپ و منتشر شد.